

USNESENÍ

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ivany Kotrčové a soudkyň Mgr. Daniely Večerkové a JUDr. Miluše Farské ve věci

žalobkyně: **L. K. B.**, narozená dne xxx
bytem xxx
zastoupená zákonným zástupcem Francesco K. B.
bytem xxx
zastoupená advokátem Mgr. Ing. Janem Drobným
sídlem Šaldova 466/34, 186 00 Praha 8

proti
žalované: **Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky**, IČO 41197518
sídlem Orlická 2020/4, 130 00 Praha 3 - Vinohrady

o zaplacení 1 717 194,72 Kč s příslušenstvím

k odvolání žalobkyně proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 6. 10. 2020, č. j. 12 C 275/2019-308

takto:

Usnesení soudu I. stupně se **potvrzuje**.

Odůvodnění:

1. Napadeným usnesením bylo rozhodnuto, že se žalobkyni osvobození od soudních poplatků v odvolacím řízení nepřiznává.
2. Soud I. stupně své rozhodnutí odůvodnil tím, že po výzvě k zaplacení soudního poplatku z odvolání ve výši 85 860 Kč, doručené žalobkyni 11. 8. 2020, žalobkyně podáním z 25. 8. 2020 požádala o osvobození od soudního poplatku, neboť je nezletilou osobou nemající finanční úspory a nevlastní žádný hodnotnější nemovitý ani movitý majetek. Přípisem soudu byla žalobkyně vyzvána k vyplnění formuláře Potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech k žádosti o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, čemuž žalobkyně vyhověla. Dalším přípisem soudu byla vyzvána, necht' zmíněný formulář vyplní i rodiče nezletilé žalobkyně jakožto její zákonní zástupci, neboť u nezletilého žadatele při posuzování, zda jeho osobní, rodinné, majetkové a příjmové poměry umožňují osvobození od soudních poplatků, soud zkoumá jak poměry nezletilého, tak jeho rodičů, na nichž je svou výživou závislý. Žalobkyně byla zároveň poučena, že nebude-li žádané doplněno ve lhůtě, soud žádost o osvobození od soudních poplatků zamítne. Na to žalobkyně reagovala vyjádřením, v němž žádá o osvobození od soudního poplatku pro naplnění zvláště závažných důvodů opodstatňujících úplné osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 138 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“). Tímto závěrem vysvětluje nezaslání vyplněného formuláře ze strany rodičů žalobkyně. Soud žalobkyni požadované osvobození od soudních poplatků nepřiznal, neboť je jeho povinností zkoumat jak poměry nezletilého, tak jeho rodičů jakožto zákonných zástupců. Jestliže rodiče žalobkyně odmítli své poměry soudu doložit, nemá soud co posuzovat. Žalobkyně nesplnila svoji povinnost tvrdit ani doložit, že její poměry odůvodňují osvobození od soudních poplatků. Z § 138 odst. 1 o.s.ř. nevyplývá, že existují-li zvláště závažné důvody, pro které lze přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků, soud je zbaven povinností zkoumat majetkové poměry účastníka. Uvedené zvláště závažné důvody se vztahují toliko k úplnému přiznání osvobození od soudních poplatků, k němuž smí soud přistoupit zcela výjimečně,

Shodu s prvopisem potvrzuje Helena Rezková.

odůvodňují-li to poměry účastníka, nejde-li o svévolné či zřejmě bezúspěšné uplatňování či bránění práva, a současně pro takové (úplné) osvobození existují zvláště závažné důvody. Jakkoli by soud tedy věcně zkoumal přítomnost těchto zvláště závažných důvodů, nemohl by dospět k závěru o opodstatněnosti osvobození od soudních poplatků, pokud nebyly doloženy majetkové poměry rodičů žalobkyně.

3. Proti shora uvedenému rozhodnutí podala včasné odvolání žalobkyně, jež namítla, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Žalobkyně odkázala na své předchozí vyjádření a poukázala na předmět řízení, jímž je nárok žalobkyně proti zdravotní pojišťovně, která jí svým postupem odepřela právo na včasnou úhradu nezbytné zdravotní péče poskytované pouze v zahraničí. Nebýt poskytnutí peněžních prostředků zdravotnímu zařízení ve Francii dědečkem žalobkyně, žalobkyni by se včas nedostalo nezbytné zdravotní péče a hrozilo by jí trvalé vývojové poškození i ztráta oka. Žalovaná nejenže úhradu nákladů nezbytné zdravotní péče odepřela, navíc mechanismy založenými mj. novelizovaným zněním § 53 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění není schopná svým povinnostem vyplývajícím z přímo aplikovatelných předpisů evropského práva včas (v medicínsky rozhodné době) dostat. Žalovaná není ochotná hradit nezbytné náklady na zdravotní péči poskytnutou žalobkyni v zahraničí a uchyluje se k neetickým praktikám ve snaze vyhnout se svým zákonným povinnostem. Nebýt pomocné ruky blízkého příbuzného, když rodiče žalobkyně by si nezbytnou lékařskou péči nemohli z vlastních prostředků dovolit, probíhalo by nyní před soudy řízení o náhradu škody na zdraví způsobené žalobkyni nezákonným postupem žalované, kde se na odvolací řízení poplatková povinnost nevztahuje. Proto jsou zde z důvodu existence zvláště závažných důvodů ve smyslu § 138 odst. 1 o.s.ř. podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Pro posouzení existence těchto zvláště závažných důvodů jsou zcela nerozhodné majetkové poměry zákonných zástupců žalobkyně, neboť pokud zde tyto důvody s ohledem na individuální posouzení případu jsou, majetkové poměry rodičů žalobkyně jsou na jejich existenci zcela nezávislé. Soud I. stupně se argumentací ve vyjádření žalobkyně z 25. 9. 2020 vůbec nezabýval, což svědčí o šablonovitém přístupu k žádosti žalobkyně, která je posuzována jen ze socio-ekonomických důvodů, ty však při naplnění zvláště závažných důvodů ve smyslu § 138 odst. 1 o.s.ř. nejsou relevantní, stejně jako úvaha, že se okolnost zvláště závažných důvodů vztahuje na celé řízení a žalobkyně žádá o osvobození až v této fázi. Odůvodnění nepřiznání osvobození od soudních poplatků nedoložením vyplněného formuláře o poměrech rodičů žalobkyně je v rozporu s § 167 odst. 2 o.s.ř. ve spojení s § 157 odst. 2 o.s.ř., napadené usnesení je nepřesvědčivé v tom, že se soud I. stupně odmítl vypořádat s námitkami žalobkyně ve vztahu k její povinnosti doložit majetkové poměry zákonných zástupců. Nastalá situace se natolik vymyká zákonem předpokládaným případům osvobození od soudních poplatků, že žalobkyni důkazní povinnost stran doložení poměrů zákonných zástupců nevznikla. Soud I. stupně situaci neposoudil optikou ústavně konformního výkladu, podle kterého je účelem osvobození od soudních poplatků eliminace nepřiměřených tíživých důsledků, kdy by bezvýjimečné vyžadování splnění poplatkové povinnosti mohlo učinit pro některé navrhovatele zahájení řízení finančně nedostupným. Vzhledem ke složitosti případu měl o věci rozhodnout předseda senátu, nikoli asistent soudce, resp. věc měla být předložena předsedovi senátu ve smyslu § 7 písm. a) zákona č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství. Žalobkyně proto navrhla, aby odvolací soud napadené usnesení změnil tak, že žalobkyni přiznává osvobození od soudních poplatků v odvolacím řízení.
4. K odvolání žalobkyně odvolací soud přezkoumal napadené usnesení soudu I. stupně, včetně řízení, které mu předcházelo (§ 212 a § 212a o.s.ř.), aniž za tímto účelem nařizoval jednání (§ 214 odst. 2 písm. c) o.s.ř.) a shledal, že podané odvolání není důvodné.

Shodu s prvopisem potvrzuje Helena Rezková.

5. Ze soudního spisu vyplývá, že žalobkyně se podanou žalobou domáhá na žalované zaplacení shora uvedené částky za zdravotní péči v zahraničí, kterou její zdravotní stav vyžadoval a kterou žalovaná odmítla uhradit. Žalobkyně je nezletilá, žalobu za ni podali její rodiče, podání žaloby bylo schváleno opatrovníckým soudem (rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové č.j. 0 Nc 4505/2019-83 ze dne 6. 5. 2019, které téhož dne nabylo právní moci). Rozsudkem soudu I. stupně č.j. 12 C 275/2019-256 ze dne 25. 5. 2020 byla podaná žaloba zamítnuta, proti rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání. Poté, co byla žalobkyně soudem vyzvána k zaplacení soudního poplatku z odvolání ve výši 85 860 Kč, požádala (ještě před uplynutím lhůty stanovené k zaplacení soudního poplatku) o osvobození od soudních poplatků z odvolání, když kromě odkazu na svůj věk a nemajetnost žádala, aby soud přihlédl k tomu, že finanční prostředky, jejichž úhrady se žalobkyně domáhá, byly vynaloženy ke zlepšení zdravotního stavu žalobkyně a ve výsledku k zařazení do běžné společnosti, v případě neúspěchu v tomto řízení by byla žalobkyně v raném věku povinována k náhradě nákladů řízení, byly-li by přiznány straně žalované, což by mělo neblahý finanční dopad na její finanční poměry do budoucna. Žalobkyně soudu předložila Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro svou osobu (dle něj žalobkyně nemá žádné příjmy ani majetek větší hodnoty, s výjimkou účtu u stavební spořitelny se zůstatkem 84 522,88 Kč).
6. Na následnou výzvu soudu, aby formulář „Prohlášení“ předložila vyplněný i jejími rodiči jakožto zákonnými zástupci (s poučením že jinak bude její žádost o osvobození od soudních poplatků zamítnuta), předložila žalobkyně soudu vyjádření z 23. 9. 2020. V něm uvádí, že existují zvláště závažné důvody pro osvobození od soudních poplatků dle § 138 odst. 1 o.s.ř., spočívající v následujícím: napadený rozsudek byl pro žalobkyni překvapivý a k zamítnutí žalobního návrhu došlo jen pro jeho předčasnost; žalobkyně je nezletilá a v řízení se domáhá náhrady za finanční prostředky účelně vynaložené na nezbytnou lékařskou péči poskytnutou v jiném státě EU, žalobkyni byla de facto odepřena možnost nezbytné zdravotní péče, řešená situace je podobná řízení o náhradě škody na zdraví, kde jsou žalobci od poplatkové povinnosti ex lege osvobozeni; operační zákrok u žalobkyně bylo možné podstoupit jen díky okamžité úhradě léčebných výloh ze strany rodičů žalobkyně, úhrada však byla nad jejich okamžitě finanční možnosti a hlavní platbu nezbytnou k přijetí do lékařského zařízení provedl dědeček žalobkyně Giovanni K. B. (finanční prostředky 38 000 EUR a 1 762,57 EUR převedl dne 4. 4. 2018 na účet svého syna – otce žalobkyně Francesca K. B.), rodina žalobkyně tak nahradila funkci zdravotní pojišťovny a požadovaným soudním poplatkem je nyní znovu trestána za to, že žalovaná nebyla s to řádně a včas rozhodnout o její žádosti o souhlas s úhradou nákladů plánovaných zdravotních služeb v zahraničí; žalovaná se při posuzování žádosti žalobkyně měla řídit odborným posouzením možnosti péče v ČR, řídila se však pouze ekonomickým zájmem; žalobkyně je slabší strana soudního sporu a jako nezletilec je odkázána na možnosti své rodiny, zatímco žalovaná je státem zřízený subjekt a zároveň orgán, který byl kompetentní rozhodnout o právech svého klienta, s nímž se pojí případná povinnost k úhradě léčebných výloh na jeho straně. Požadavek, aby žalobkyně za těchto okolností hradila ještě soudní poplatek, je proto nepřiměřeně tvrdý. S ohledem na tyto zvláště závažné důvody není opodstatněné, aby soud žádal Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech od rodičů žalované, když žádosti žalobkyně lze vyhovět napřímo pro zákonný důvod uvedený v § 138 odst. 1 věta první za středníkem o.s.ř. Žalobkyně zároveň předložila soudu několik potvrzení Československé obchodní banky, a.s., z nichž vyplývá, že dne 4. 4. 2018 byly z bankovního účtu, jehož majitelem je Giovanni K. B. (dědeček žalobkyně), převedeny částky 800 000 Kč a 45 000 Kč na účty otce žalobkyně, a v tentýž den byly z účtu otce žalobkyně převedeny částky 1 762,57 EUR a 38 000 EUR na účet zdravotnického zařízení Hopital Necker za účelem úhrady hospitalizace žalobkyně.
7. Podle § 138 odst. 1 o.s.ř. může na návrh předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmé

Shodu s prvopisem potvrzuje Helena Rezková.

bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.

8. K tomu, aby byl účastník osvobozen od soudních poplatků rozhodnutím soudu podle § 138 odst. 1 o.s.ř., musí být kumulativně splněny 3 podmínky: účastník musí osvobození od soudních poplatků navrhnout, jeho poměry musí osvobození od soudních poplatků odůvodňovat, a nesmí jít o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. I při splnění těchto podmínek bude zpravidla účastník osvobozen od soudních poplatků jen zčásti – pouze v případě zvlášť závažných důvodů (dle § 138 odst. 1 o.s.ř. věta první, část za středníkem) může být od soudních poplatků osvobozen zcela.
9. Ohledně poměrů odůvodňujících přiznání osvobození od soudních poplatků přitom judikatura dospěla k závěru, že poměry účastníka nelze dovozovat pouze ve vztahu k účastníkovi, jenž se domáhá zmíněného osvobození, nýbrž i k poměrům v jeho rodině, neboť i tyto ostatní poměry ovlivňují závěr, zda účastník je či není schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 3396/2015 ze dne 26. 11. 2015). V případě nezletilého účastníka řízení je nutné zjišťovat též osobní, výdělkové a majetkové poměry rodičů, kteří k účastníkovi mají ve smyslu ustanovení § 855 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen “o.z.”) vyživovací povinnost (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 3856/2016 ze dne 30. 8. 2017, též rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, na něž odkazoval již soud I. stupně - rozsudek sp. zn. 5 As 103/2015 ze dne 30. 7. 2015 a rozsudek sp. zn. 4 As 307/2018 ze dne 21. 12. 2018). Ústavní soud shledal takový postup ústavně konformním, když uvedl, že “Osvobození od soudního poplatku je třeba vnímat jako výjimečný institut sloužící k tomu, aby právo na přístup k soudu nebylo jednotlivci upřeno pouze z důvodu, že neměl dostatek prostředků k uhrazení soudního poplatku. Žije-li nezletilé dítě se svými rodiči, je třeba se zabývat nejen tím, zda samo má dostatek prostředků na to, aby mohlo soudní poplatek uhradit, nýbrž též tím, zda má možnost tyto prostředky získat od svých rodičů” (usnesení Ústavního soudu III. ÚS 3207/18 ze dne 24. 10. 2017).
10. Břemeno tvrzení, jakož i důkazní břemeno ohledně skutečností, které jsou rozhodné pro posouzení toho, zda poměry žadatele odůvodňují osvobození od soudních poplatků, zatěžují účastníka, který o osvobození od soudních poplatků žádá (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3047/2014).
11. Žalobkyni lze přisvědčit v tom, že rozhodnutí soudu o žádosti účastníka o osvobození od soudních poplatků musí vycházet z individuálních okolností konkrétního případu. Soud musí zkoumat celkové poměry účastníka (ne pouze poměry majetkové), přihlížet k charakteru sporu a výši soudního poplatku, jenž má být zaplacen, to vše s ohledem na posouzení, zda splnění poplatkové povinnosti je v reálných možnostech účastníka, či nikoli. Určujícím kritériem, na základě kterého soud rozhoduje o návrhu účastníka řízení podle ustanovení § 138 odst. 1 o.s.ř., však je vždy objektivní schopnost zaplatit soudní poplatek ve stanovené výši, neboť účelem ustanovení je zabránit tomu, aby objektivní nedostatek finančních prostředků zabránil účastníkovi v přístupu k soudu. Ustanovení § 138 odst. 1 o.s.ř., věta první, část věty za středníkem, jehož se žalobkyně dovolává, nestanoví další důvod pro osvobození od soudních poplatků (který by byl nezávislý na poměrech účastníka), ale stanoví další podmínku (zvlášť závažné důvody) jež musí být splněna pro to, aby soud přiznal účastníkovi toto osvobození v celém rozsahu (nikoli jen zčásti).
12. Soud rozhodující o žádosti účastníka podle § 138 odst. 1 o.s.ř. se proto musí vždy zabývat poměry účastníka, neboť jediné tyto poměry mohou přiznání osvobození dle § 138 odst. 1 o.s.ř.

Shodu s prvopisem potvrzuje Helena Rezková.

odůvodnit, a v daném případě, kdy o osvobození od soudních poplatků žádá nezletilý účastník, jsou součástí těchto poměrů i poměry jeho zákonných zástupců, kteří jsou vůči nezletilému povinováni výživou. Soud I. stupně proto správně vyzval žalobkyni k tvrzení a prokázání poměrů jejích zákonných zástupců, a poté, co žalobkyně tato tvrzení neuvedla a důkazy nepředložila (doložila pouze, že v roce 2018 byly platby za zdravotní péči ve Francii uskutečněny z prostředků, které otci žalobkyně převedl ze svého účtu dědeček žalobkyně, to však nijak nevypovídá o celkových finančních a majetkových poměrech rodičů žalobkyně v roce 2020), správně dospěl k závěru, že osvobození od soudních poplatků žalobkyni přiznat nelze, neboť důvody pro toto osvobození nebyly prokázány.

13. Skutečnosti, jež uvedla žalobkyně ve svém vyjádření ze dne 23. 9. 2020, a jež se týkají charakteru sporu, sice soud při rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků musí rovněž brát v úvahu, samy o sobě však důvod pro osvobození od soudních poplatků nepředstavují, neboť na jejich základě nelze určit, zda zaplacení soudního poplatku za odvolací řízení je pro žalobkyni finančně nedostupné či nikoli.
14. Odvolací soud dodává, že v dané věci nejde o řízení o náhradu újmy na zdraví, kde by byl navrhovatel (žalobkyně) osvobozen od soudního poplatku dle § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, a též že rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků nijak nepředjímá ani rozhodnutí soudu ve věci samé, ani rozhodnutí o náhradě nákladů řízení mezi účastníky. O nákladech řízení soud rozhoduje dle ust. § 142 - § 150 o.s.ř., stěžejním kritériem je procesní úspěch účastníků, v případě procesního neúspěchu proto žalobkyni hrozí, že bude povinována k náhradě nákladů řízení úspěšné žalované (ať už je nebo není osvobozena od soudních poplatků).
15. Rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků nelze (ani v tomto konkrétním případě) považovat za věc natolik skutkově nebo právně složitou, aby o ní nemohl rozhodnout asistent soudce a aby bylo třeba postupovat podle § 7 písm. a) zákona č. 121/2008 Sb. Vzhledem k tomu, že jde o rozhodnutí, proti němuž je přípustné odvolání, je navíc kontrola správnosti tohoto rozhodnutí zajištěna prostřednictvím přezkoumání tohoto rozhodnutí v odvolacím řízení (§ 9 odst. 1 zákona č. 121/2008 Sb.).
16. Na základě shora uvedeného odvolací soud podle § 219 o.s.ř. potvrdil napadené rozhodnutí soudu I. stupně jako věcně správné.
17. Na soudu I. stupně nyní bude, aby znovu vyzval žalobkyni k zaplacení soudního poplatku a stanovil jí novou přiměřenou lhůtu k zaplacení (viz usnesení Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 825/2019 ze dne 16. 4. 2019).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí není dovolání přípustné.

Praha 18. listopadu 2020

JUDr. Ivana Kotrčová v. r.
předsedkyně senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Helena Rezková.